

la, colore caruleo albidior & viridior; odore sulphureo, saporeque medicato: sed spacio longe, quam olim, brevior: quod neque naves neque insulas pecora ingressa portantes in medio ferre possit. altitudinis tamen est immensa. undæque ejus nonnunquam flatibus per subterraneos cuniculos repente erumpentibus, mirandum in modum commoventur: interdum subfidunt: nec effluunt, idque aliquando per integrum annum. Mox iterum in tantum exundant, ut brevi in Tiberim decursu plures simul convolvant molas. Pisces nec gignit lacus, nec alit: sed luridos serpentes testudinesque. interdum carbonem eiecit. Ad hunc lacum Romanus Etruscos vicit. an. ab urbe condita cccclxx. de qua victoria Livius: *Ad Vadimonis, inquit, lacum Etrusci lege sacrata coacto exercitu, cum vir virum legisset, quantis nunquam alias ante simul copiis, simul animis dimicarunt: tantoque irarum certamine gesta res est, ut à neutra parte emissæ sint tela. gladiis pugna cepit.* Deinde commemorato prælii modo, illum diem ait primum abundantes fortuna veteri Etruscorum opes fregisse: casum enim in acie quod roboris fuerat, & castra eo impetu capta direptaque.

Bassanel-
lum, alia-
que oppida.

Non longe à lacu Bassanellum est oppidum in colle, unde lacui nomen hodiernum esse dixi. Sequitur Gallestinum, Corchianum, Ignanellum, Valentanum, item ad Tiberim Burgetum D. Leonardi, vicus lautus & opulentus. A Burgeto per antiquæ viæ Flaminiae vestigia, quæ plurimis in locis etiamnum lapide strata cernuntur, incedenti, civitas Castellana præcelsis in rupibus occurrit. Fuit hic olim Fescennium in Phaliscis, aliis Fescennia dicta, quam Argivos condidisse Solinus autor est, & ab insigni equitis armati denominatam Annii testatur. Incolas ejus ita Virgilius describit:

*Hi Fescenninas acies, æquosque Faliscos,
Leander legit, equitesque Faliscos:
Hi Soractis habent arceis, Flaviniæque arva.
Et Cimini cum monte lacum, lucosque Capenos.*

Est tamen & aliud in Campania Fescennium opidum, de quo fortasse Servius, ignoratione hujus, quod in Phaliscis erat, Virgilianum illud accepit. Hinc Fescennini versus, qui canebantur in nuptiis, dicuntur allati; sive ideo dicti quia fascinum putabantur arcere, uti est apud Festum. De quorum origine sic canit Horatius:

*Agricola præsci fortes, parvoque beati,
Condita post frumenta levantes tempore festo
Corpus, & ipsum animum spe finis dura ferentem,
Cum sociis operum & pueris & conjugis fida
Tellurem porco, Silyanum lacte piabant,
Floribus & vino genium, memores brevis ævi.
Fescennina per hunc inventa licentia morem,
Versibus alternis opprobria rustica fudit;
Libertasque recurrentes accepta per annos
Lust amabiliter.*

Fescennini sane versus erant, per quos inductæ rusticorum personæ cum in se, tum in alios jocosa convicia alternis canebant, non solum in nuptiis, uti patet ex Festo, Senecæ Medea, Ca-

tralia.

tullo in Epithalamio, Plinio lib. xv, Aufonioque; verum etiam in conviviis, aliisque hilarioribus hominum conventibus, ut docent Horatii, quæ ante scripsi, Liviique libro vii, testimonia. Tam olim grati fuerunt Fescennini versus, ut ne Octavianus quidem Augustus ab iis scribendis abstinuerit. Vnde apud Macrobius legimus lib. Saturnal. ii, Temporibus Triumviralibus Pollionem, quum Fescenninos in eum Augustus scripsisset, dixisse: *At ego taceo: non est enim facile in eum scribere, qui potest proscribere.* Fescenninos omnium elegantissime fecit Anianus Poëta. De eo Aufonius in Centone nuptiali: *Nam quid Aniani Fescenninos, quid antiquissimi Poëta Livii Erotopægnion libros loquar?* Fuit Anianus Faliscus, Probi Grammatici discipulus, Agellii (qui de eo, libro vii, & xx,) amicus, per ea tempora, quibus ad Imperium Romanum evectus est Hadrianus. Non procul hinc in Vejentibus erant Aræ Mutiæ, Plinio memoratæ his verbis: *Ad Aras Mutias in Veiente, & apud Tusculanum, & in sylva Cyminia loca sunt, in quibus terræ impacta non extrahuntur.* Urbs hæc summo monti imposita erat. Vmbriam vocavit Cato. Ripam Tiberis porro legenti se offert Mons Soractes, hodie Mons D. Sylvestri vocatur, quia in eo S. Sylvester Pontifex metu Constantini Imper. latitaverit. Sub hoc monte Strabonis seculo Feronia fuit, urbs à Dea Feronia, quam hujus agri gentes summa religione colebant, denominata.

Aræ Mu-
tiæ.

Feronia.

Nepeta.

Nec longe hinc oppida antiqua exstiterunt, Flavinia, Ferentinum, Trosculum, Mæonum, Turrena, Mæonia. Sunt & hoc ipso tractu oppida Celino, Fabrica, Caprarola, & Nepes civitas, nomine nonnihil mutato Nepa, Nepe, Nepeta, Nepete, Nepetus, Nepi, vel Nepis, vel Nepita dicta. Inscriptio antiqua sic habet:

HERENNIAE. C. F. IVSTÆ
M. APISTIVS. M. F. PAL. SABINVS DVVMVIR
VEIOS. IIII VIR. NEPETE.

Coloniam Romanorum huc deductam testantur Livius quoque ac Vellejus. Postea municipium quoque Romanorum factum. hinc in antiquis inscriptionibus, quæ hic exstant, municipes memorantur Nepefini & plebs Nepefina. Festus author est, à gentis insigni, quod erat scorpius, nomen esse impositum. Livius urbis memoriam multis in locis usurpat, præsertim lib. 6, ubi à Valerio captam, oppidanisque, præterquam defectionis auctoribus, paritum scribit. Item lib. 20, quum inter xii numerat, quæ cum populo Romano Hannibali se opponere noluerunt.

A Nepete ad Occidentem converso VITERBIVM occurrit, hodie Viterbo, quod alii Vejufam, alii Longolam, alii Vetuloniam, alii Elbii Vicum, alii Etrurium, alii Forum Cassii olim fuisse perhibent. Vnus Blondus Viterbium novam, vel non admodum vetustam esse urbem scribit, addens ejus nomen parvo in castello ad annum suo tempore sexcentimum Viturivium fuisse. Viter-

Viterbium.